

Термін	Визначення
Мікози (грибкові захворювання шкіри)	обумовлені патогенними грибами, які викликають у людини ураження шкіри, її придатків, а іноді внутрішніх органів. За частотою мікози посідають друге місце серед усіх шкірних хвороб. За даними ВОЗ у третини населення спостерігаються мікози. Найчастіше зустрічаються мікози ступнів, в тому числі оніхомікози, і кількість цих уражень постійно збільшується.
У патогенезі мікозів відіграють певну роль такі чинники:	
1) вік:	а) на мікроспорію хворіють переважно діти, у яких шкіра виділяє менше жирних кислот, що мають фунгіцидні властивості; б) мікози ступнів домінують у старшому віці (у похилому віці ними страждає до 80% людей), чому сприяють гіпогідроз, варикоз, атеросклероз, імунодепресивні стани, часте вживання ліків;
2) стать:	- хронічна трихофітія частіше трапляється у жінок (тонке волосся, вплив естрогенів);
3) порушення вуглеводного обміну	- цукровий діабет, при цьому збільшується концентрація цукру не тільки в крові, а й у шкірі, слизових оболонках;
4) дисбактеріоз,	- внаслідок широкого вживання антибіотиків, які пригнічують мікрофлору, що протидіє розвитку дріжджових грибків; зокрема, тетрацикліни сприяють злущенню епітелію слизових оболонок, створюючи вхідні ворота для дріжджових грибків
5) зниження імунологічної реактивності організму	- внаслідок широкого застосування кортикостероїдів, цитостатиків, на тлі СНІДу тощо;
6) місцеві чинники:	- хімічний склад поту, травматизація, гіпостаз тощо.
Резервуаром інфекції є:	- хвора людина (<i>антропонозні</i> мікози), - хворі тварини (<i>зооантропонозні</i> мікози), - ґрунт (<i>геофільні</i> мікози).
Розрізняють:	

Кератомікози	грибковий процес розвивається у роговому шарі епідермісу та на поверхні кутикули волосся, а запальні явища у нижче розташованих шарах відсутні або слабо виражені (різнобарвний лишай).
Дерматофітії	захворювання, що викликаються нитковими грибами роду <i>Epidermophyton</i> , <i>Trichophyton</i> , <i>Microsporum</i> , які уражують епідерміс, усі шари дерми, волосся та нігті (пахвинна епідермофітія, епідермофітія ступнів, руброфітія, трихофітія, мікроспорія).
Кандидоз	захворювання шкіри, слизових оболонок та внутрішніх органів, яке викликається грибами роду <i>Candida</i> (кандидоз поверхневий, хронічний генералізований, вісцеральний).
Глибокі мікози	поєднують ураження шкіри та внутрішніх органів; найбільш поширені у тропічних та субтропічних зонах (кокцидіоз, гістоплазмоз, хромомікоз, споротріхоз, аспергильоз, мукороз, пеніциліоз, міцетома, бластомікози).
Псевдомікози	поверхневі та глибокі ураження негрибкової природи (еритразма, трихонокардіоз, актиномікоз, нокардіоз).
Мікроспорія. Зоонозна мікроспорія (гладкої шкіри)	Викликається <i>Microsporum canis</i> , <i>s.lanosum</i>
Джерело зараження	коти (до 90%), особливо кошенята, які можуть бути носіями гриба без клінічних проявів, рідше собаки. У 80-85% випадків заражаються при безпосередньому контакті із хворими тваринами або речами, інфікованими шерстю, лусочками шкіри хворих тварин.
Контагіозність значна	Від хворих людей заражаються рідко (3-5%). Інкубаційний період 3-7 днів..
Клініка	На гладкій шкірі з'являються множинні червоні плями круглої форми з чіткими межами, які схильні до периферійного росту. Поверхня плям вкрита лусочками. По краю вогнищ більш виражений запальний валик із вузликами, окремими везикулами. Вогнища ураження є як на відкритих ділянках шкіри, так й на закритих ділянках, іноді вражаються борода, вуса, брова та вії. При подразненні можуть виникати мікідиди - алергічні висипи у вигляді

	еритематозно – сквамозних плям або ліхеноїдних вузликів
Мікроспорія волосяної ділянки голови	викликана пухнастим мікроспорутом (<i>Microsporum lanosum</i>). З'являються 1 - 2 крупних округлих вогнища обламаних волосків на висоті 5 - 8 мм з чіткими межами та рясним висівкоподібним лущенням, наче ділянка викошеної трави. Ці вогнища дають багато „відсівів” – маленьких вогнищ по периферії. У хворих можуть збільшуватись шийні, потиличні, завушні лімфатичні вузли. Рідко спостерігаються інфільтративні і гнійні форми типом керіона, нігті уражаються дуже рідко
Диференціюють	від антропонозної мікроспорії, трихофітії, себореїної екземи, рожевого лишая Жиберера.
Профілактика	відлов бездомних кішок, собак, обстеження домашніх тварин і членів сім'ї під люмінесцентною лампою. У дитячих колективах карантин 2 тижні. Ізоляція та лікування хворих.
Антропонозна мікроспорія	Викликається <i>Microsporum audouinii</i> , <i>Microsporum ferrugineum</i> .
Джерело зараження	хворі, зараження відбувається при безпосередньому контакті із хворими або через предмети (капелюхи, одяг, гребінці тощо). Хворіють переважно діти (90%). Хвороба дуже контагіозна. Інкубаційний період 4 - 6 тижнів
Клініка	характеризується множинними вогнищами ураження з нечіткими межами, які переважно локалізуються в крайовій зоні росту волосся на межі з гладкою шкірою, на поверхні вогнищ – виражене лущенням. Волосся в осередках ураження обламуються на висоті 6-8 мм і вище, однак при даній формі хвороби в осередках ураження обламається не все волосся, залишаються і нормальні волосини.
Мікроспорія нігтів	зустрічається зрідка, характеризується вогнищевим потемнінням та потовщенням нігтьових пластинок, які легко кришаться, обламуються. Нігтьові пластинки можуть уражатися як з вільного краю нігтя, так і в ділянці нігтьового ложа.
Диференціюють	з зоонозною мікроспорією, трихофітією,

	фавусом, себорейним дерматитом, рожевим лишаєм Жибера.
Діагностика:	1) клінічні особливості; 2) виявлення міцелію в лусочках, спор на волосках по типу «ектотрікс»; 3) зелене свічення в променях люмінесцентної лампи Вуда.
Лікування	Лікування мікроспорії проводиться після обов'язкового лабораторного підтвердження діагнозу в спеціалізованих стаціонарних відділеннях із застосуванням сучасних протигрибкових (фунгіцидних) лікарських засобів місцевої та, за показами, загальної (системної) дії. У випадках із множинними вогнищами (більш 3-х) на шкірі або ураження волосистої частини голови призначають антимікотики всередину (грізеофульвін у добовій дозі 22 мг /кг, нізорал) під лабораторним контролем (до отримання першого негативного аналізу на гриби при щоденному обстеженні) протягом 2-х тижнів, потім препарат призначають через день, а в подальшому 2 рази на тиждень до зникнення клінічних проявів та 3-х негативних аналізів. Поодинокі вогнища на гладкій шкірі змащують 2-5% розчином йоду, мікосептину, мікозонолону, нітрофунгіном зранку, 3% або 10% сірчаною маззю ввечері, офіційними протигрибковими мазями 2-3 тижні. Волосся збивають, можуть призначатись ламізіл, орунгал
Профілактика	ізоляція, лікування хворих, профілактичні огляди в дитячих колективах, дезінфекція одягу і предметів, якими користувалися хворі.
Трихофітія. Антропонозна трихофітія	викликається trichophyton tonsurans, s. crateriforme, T.violaceum.
Джерело зараження:	хворі на трихофітію.
Шляхи зараження:	безпосередній контакт із хворим або через предмети (гребінці, капелюхи, рукавички, білизна тощо).
Клініка.	
Виділяють 3 форми цієї трихофітії:	– поверхневу трихофітію гладкої шкіри, – поверхневу трихофітію волосистої частини голови;

	–хронічну трихофітію.
Поверхнева трихофітія гладкої шкіри	характерні запальні плями круглої чи овальної форми червоного кольору із лущенням у центрі, по периферії більш виражений набряклий валик із вузликами, везикулами, кірочками на поверхні. Вогнище справляє враження «печатки». Вогнища ростуть по периферії, зливаються з утворення чудернацьких обрисів. Турбує невелика сверблячка. Перебіг гострий. При раціональній терапії вогнища регресують впродовж 2-3 тижнів.
Поверхнева трихофітія волосистої частини голови	з'являються різної величини круглі або неправильної форми вогнища з нечіткими границями, слабо вираженою еритемою, лущенням. Вогнища спочатку поодинокі, згодом множинні. Волосся у вогнищах обламане, на висоті 1-2 мм або на рівні шкіри, поряд з волосиною у вигляді гачків, ком тощо. Виділяють дрібно - і великовогнищеву. Частіше хворіють діти шкільного віку. При виявленні вогнища запалення сімейний лікар повинен терміново сповістити на СЕС та звернутися за допомогою до дерматолога.
Хронічна трихофітія	розвивається із попередніх двох форм у пубертатному періоді переважно у дівчаток. У потиличній ділянці і в ділянці скронь дрібні атрофічні лисинки, обламані на рівні шкіри волоски («чорні крапки»). Одночасно на шкірі сідниць, колінних суглобів, рідше тулуба, передпліч, обличчя вогнища із синюшним відтінком і невеликим лущенням, оніхомікоз пальців рук (нігті тім'яні, сірі, горбасті, кришаться, відшаровуються по типу оніхолізісу). Перебіг хронічний (роками). Ця форма трихофітії частіше розвивається на тлі ендокринопатій, дисфункції статевих залоз. У окремих хворих на цьому тлі можуть виникати вузлуваті, грануломатозні вогнища з абсцедуванням.
Діагностика	1) враховують особливості клініки, перебігу; 2) дослідження волосся, лусочок, нігтів на наявність грибків.
Диференціюють	з мікроспорією, руброфітією, паховою епідермофітією, інфільтративно —

	нагноювальною трихофітією, себореєю, екземою, рожевим лишаєм Жиберга .
Лікування	протигрибкові препарати всередину (гризеофульвін, ламізіл, орунгал за схемою), місцево протигрибкові мазі (ламізіл, орунгал, екзодеріл), 2 - 5% розчин йоду, 3% саліцилова мазь.
Профілактика	- дотримання правил гігієни, уникнення контактів із хворими, не користуватись речами хворих.
Зоонозна трихофітія	Викликається <i>Trichophyton mentagrophytes</i> var. <i>gypseum</i> , <i>T.verrucosum</i> , <i>s.faviforme</i> .
Джерело зараження	- худоба (переважно телята), гризуни, збудник передається через різні предмети.
Виділяють три форми:	поверхневу, інфільтративну і гнійну гладкої шкіри та волосистої частини голови.
Поверхнева зоонозна трихофітія гладкої шкіри	на відкритих ділянках шкіри, навколо природних отворів з'являються запальні, червоні, круглі плями, схильні до злиття, утворення вогнищ із фестончастими краями, на поверхні — лущення, по периферії — валик із везикул, кірочок
Інфільтративна зоонозна трихофітія гладкої шкіри.	Як і при поверхневій трихофітії з'являються круглі (як печатка) вогнища, теж схильні до периферійного росту, але вони інфільтровані, набряклі, можливий розвиток болючого регіонарного лімфаденіту.
Гнійна зоонозна трихофітія гладкої шкіри	- аналогічні вогнища, але щільні, складаються із глибоких фолікулярних абсцесів, на поверхні множинні пустули, при натискуванні краплями виділяється гній, вогнища при пальпації болючі, розвиваються регіонарні лімфаденіти
Гнійна зоонозна трихофітія волосистої частини голови	- поодинокі, а згодом множинні інфільтрати, щільні, болючі, на поверхні численні фолікулярні пустули, кірочки, гній. Вогнища із чіткими границями, схильні до периферійного росту, злиття і утворення масивних інфільтратів, вкритих гнійними кірочками, при стискуванні або розтягуванні яких на поверхню виділяються краплі гною (симптом медових щільників, керіон Цельса). Часто розвивається регіонарний болючий лімфаденіт; можливе підвищення температури тіла, порушення загального стану. Частіше хворіють діти. При

	локалізації таких вогнищ на верхній губі чи підборідді у дорослих чоловіків процес нагадує сикоз (грибковий, «паразитарний сикоз»). На шкірі підборіддя, шиї можуть виникати численні запальні, малоболючі вузли, що нагадують фурункули.
Диференціюють	із карбункулами, фурункулами, звичайним сикозом, руброфітією, інфільтративною формою мікроспорії, хронічним генералізованим кандидозом.
Діагностика	1) врахування клінічних проявів; 2) наявність трихофітії у домашніх тварин; 3) дослідження лусочок, волосся на наявність грибків.
Лікування.	Аналогічне лікуванню при антропонозній трихофітії. При гнійній формі бажана ручна епіляція. Для усунення гострозапальних явищ, очищення вогнищ від гною, на обмежені інфільтрати накладають дезінфікуючі примочки, аплікації тертої картоплі (терту картоплю витискають і прикладають на вогнища, змінюючи кожні 2-3 години). У подальшому на очищені вогнища накладають просту сірчану мазь або офіційні протигрибкові мазі. При хронічній трихофітії призначають імуномодельуючу терапію.
Профілактика трихофітії:	1) не користуватись речами, які були в контакті із хворими; 2) уникнення тісних контактів із хворими; 3) своєчасне лікування хворих; 4) виявлення та лікування хворих тварин
Руброфітія (рубромікоз)	- одна з найпоширеніших грибкових хвороб шкіри, збудником якої є <i>trichophyton rubrum</i> . Хворіють тільки люди. Після перенесеної хвороби імунітет не розвивається. Хвороба поширена у всіх країнах світу.
Шляхи зараження	Зараження відбувається при користуванні предметами, які були в контакті з хворою людиною (взуття, шкарпетки, панчохи, рукавички, ножиці, губки тощо), при відвідуванні лазень, душових, басейнів, де на предметах тривалий час можуть зберігатися інфіковані грибами лусочки шкіри і частинки зруйнованих грибами нігтів.

	Сприяючими чинниками є носіння закритого взуття, особливо гумового, вологість, пітливість, наявність попрілості, тріщин, мікротравм тощо.
Розрізняють декілька клінічних різновидів рубромікозу	
Рубромікоз підошов	- найчастіша форма цієї патології; проявляється у таких формах:
а) інтертригінозна	- уражаються міжпальцеві складки і під пальцями у вигляді тріщин, лущення, сверблячки, поступово процес поширюється на підошви, іноді на тильну поверхню ступні, де на тлі незначної застійної еритеми та інфільтрації виникають папули, кірочки, лущення, згодом формуються вогнища з чіткими контурами, більш вираженим запальним валком по периферії, схильні до периферійного росту, суб'єктивно турбує свербіж;
б) дисгідротична ексудативна форма	- частіше спостерігається у дітей та молодих осіб, клінічно представлена пухирцями, ерозіями, мокненням ;
в) сквамозно - гіперкератотична форма.	- трапляється найчастіше і характеризується сухістю шкіри підошов, іноді незначною застійною гіперемією, виражені шкірні борізки, які наче присипані борошном, лущення, згодом розвивається гіперкератоз (потовщення шкіри), насамперед у ділянці п'ят, по краях ступнів з утворенням болючих тріщин
Рубромікоз кистей	- супроводжується сухістю шкіри долонь, лущенням, утворенням тріщин, складки теж наче присипані борошном, іноді по краю вогнищ облямівка із відшарованого епідермісу чи кільцеподібне лущення на тлі синюшної еритеми. Краї вогнищ чіткі, вони схильні до периферійного росту і поширення на пальці, тильну поверхню кистей, де утворюються вогнища, облямовані запальним валком, на якому папули, рідше везикули, кірочки, суб'єктивно — сверблячка.
Рубромікоз складок (пахово-стегнових, міжсідничних, пахвових, під молочними	- вогнища у вигляді неяскової еритеми, іноді з бурим чи синюшним відтінком з чіткими, іноді фестончастими контурами, схильні до

залозами у жінок):	периферійного росту, по краю більш запальний інфільтрований валок, на поверхні еритеми лущення, папули., суб'єктивно — сверблячка.
Рубромікоз гладкої шкіри	- може локалізуватися в будь-якій ділянці (спина, бокові поверхні тулуба, стегна, гомілки, сідниці), де формуються вогнища, що нагадують рубромікоз складок і можуть бути поодинокими, множинними чи дифузними, супроводжуються сверблячкою.
Рубромікоз шкіри обличчя може спостерігатися в кількох варіантах:	- перший — формуються такі ж вогнища, як у складках чи на гладкій шкірі і можуть нагадувати дискоїдний червоний вовчак чи себореїний дерматит; - другий — коли на тлі незначної еритеми рожеві папули, які місцями можуть зливатися в інфільтровані бляшки, вкриті лусочками, телеангіектазії, поодинокі; - третій — фолікулярно-вузлуватий: утворюються вогнища, схильні до периферійного росту, на поверхні яких формуються глибокі фолікуліти і навіть вузли.
Фолікулярно-вузлуватий рубромікоз	може уражати шкіру тулуба, сідниць. гомілок, обличчя, де формуються спочатку поодинокі, а згодом множинні, фолікулярні та вузлуваті елементи запального характеру із синюшним забарвленням, які групуються у вогнища, супроводжуються сверблячкою й болючістю і можуть нагадувати папуло - некротичний туберкульоз шкіри, вузлувату еритему, особливо на гомілках, глибокий васкуліт. Перебіг хронічний з періодичними загостреннями.
Генералізований рубромікоз	поширюється на шкіру тулуба, крупних складок, кінцівок, обличчя, шиї тощо, одночасно є множинний оніхомікоз. Цьому сприяє супутня патологія внутрішніх органів, нейроендокринні порушення, хронічні інфекції. У цих випадках спостерігається поліморфізм клінічних проявів, який може нагадувати екзему, нейродерміт, псоріаз, дискоїдний червоний вовчак, парапсоріаз, кільцеподібну гранульому та інші хвороби. Вогнища крупні, жовто – червоного або бурого кольору , оточені по периферії червоно – синюшним валиком, з фестончастими

	краями, утворюють кільця, півкільця, дуги. Їх поверхня вкрита лусочками. Хворих турбує свербіж.
Епідермофітія	
Пахова епідермофітія	викликається epidermophyton floccosum. Уражуються крупні складки шкіри, іноді нігті. Розвиткові хвороби сприяє підвищена пітливість, порушення вуглеводного обміну; зараження відбувається при безпосередньому контакті із хворим або через предмети (мочалки, рушники, білизну тощо).
Клініка	Типовою локалізацією є пахові, пахово - стегнові складки. Можуть уражатись також міжсіднична складка, складки під грудними залозами, рідко пахові, шкіра тулуба, кінцівок. У цих ділянках виникають гострозапальні червоні набряклі, круглі, чітко відмежовані плями, які мають здатність до периферичного росту, злиття, утворення вогнищ з поліциклічними обрисами. По периферії вогнищ добре виражений суцільний набряклий валик, на якому утворюються везикули, міліарні пустули, ерозії, кірочки, лусочки, іноді буває невелике мокнення, виражена сверблячка, що нагадує екзематозний процес (облямована екзема). Згодом у центрі вогнищ відбувається зворотний розвиток процесу, шкіра блідне, спостерігається тільки лущення. Перебіг хронічний, прогресуючий із загостреннями влітку. Можливе ураження цим збудником ступнів і нігтів (рідко).
Діагностика:	1) наявність гострозапального валика по периферії із поліморфною висипкою; 2) типова локалізація; 3) сверблячка; 4) мікроскопічно виявляють нитки міцелію
Диференціюють	із рубромікозом, кандидозом складок, еритразмою, попрілістю, екземою крупних складок
Лікування	- При встановленні діагнозу пахової епідермофітії, призначаються при гострих явищах та екзематизації гіпосенсибілізуючі, антигістамінні препарати,

Місцево	примочки з розчином срібла або резорцину, потім вогнища змазують 1% йодною настоякою та протигрибковими мазями: нізорал, толміцен, певарил, батрафен, ламізил, дактарин, травоген та інші. Змащують уражені ділянки двічі на день до повної ліквідації симптомів, в подальшому 2% настоякою йоду один раз на день впродовж ще 2 – 3 тижнів для профілактики рецидивів.
Профілактичні заходи	передбачають зменшення пітливості (дитяча присипка, гальманін), дезінфекцію предметів спільного користування тощо.
Епідермофітія ступнів	викликається <i>trichophyton mentagrophytes var. interdigitale</i> , на долю якого приходить 40-50% від числа усіх збудників мікозів ступнів у містах та 5-10% - у сільській місцевості.
Шляхи зараження	Зараження частіше відбувається через взуття, шкарпетки, а також в лазнях, душових, спортзалах, де злущений епідерміс, частинки нігтів, уражені грибками, потрапляють на вологу шкіру ступнів.
	Сприяють розвиткові хвороби гіпергідроз, попрілість, мацерація, тісне взуття, мікротравми, потертість, недостатній гігієнічний догляд. Після перенесеної хвороби імунітет не розвивається.
Клініка	Виділяють такі клінічні форми мікозів ступнів:
1) сквамозна:	на тлі незначної еритеми на шкірі склепіння ступнів з'являється невелике лущення, схильне поширюватись на бокові і згинальні поверхні пальців. На місцях тиску, особливо в ділянці п'ят, можуть розвиватись ділянки дифузного потовщення шкіри подібні на змозленості, тріщини (сквамозно - гіперкератотична форма). При незначних ураженнях суб'єктивні відчуття відсутні;
2) інтертригіозна:	незначне лущення в міжпальцевих складках, згодом утворюються тріщини в глибині складок, відбувається мацерація, можливе утворення везикул, ерозій, сверблячка, паління, болючість. Приєднання піокової чи дріжджової флори може посилити еритему, спричинити набряк, появу пустул, посилити

	болючість;
3) дисгідротична:	на склепінні ступнів, бокових поверхнях, пальцях виникають множинні везикули із грубою покришкою і прозорим вмістом, розміщуються групами, схильні до злиття і утворення багатокамерних великих бульозних елементів із грубою покришкою. При приєднанні піокової флори вміст стає гнійним, посилюється еритема, набряк, болючість, покришки порожнинних елементів руйнуються, утворюються ерозії з валком відшарованого епідермісу. Можливий розвиток лімфангоїту, лімфаденіту, підвищення температури тіла, порушення загального стану;
4) гостра епідермофітія	виникає внаслідок різкого загострення дисгідротичної та інтритригінозної форми. Характеризується появою везикульозно – бульозних елементів на набряклій шкірі підшв і пальців ступнів. Висипка супроводжується лімфангітом, лімфаденітом, місцевою болючістю.
Діагноз встановлюють	на підставі клінічних ознак, підтверджують виявленням елементів гриба при мікроскопії та виділенням культури збудника.
Диференціюють	від руброфітії, епідермофітії, поверхневої піодермії, контактного дерматиту, кандидозу та попріlostей дрібних складок.
Лікування	При гострих запальних явищах призначають примочки з резорцином, етакридином лактатом, нітратом срібла, перманганатом калію. Далі призначають змащування аніліновими барвниками, втирання протигрибкових мазей (нізорал, батрафен, ламізил, віосепт, мікозолон, певарил, дактарин тощо) до зникнення клінічних симптомів і потім ще впродовж 1-3 тижнів 1 раз на день з метою профілактики рецидивів. При гострих запальних явищах призначаються десенсибілізуючі, антигістамінні, седативні засоби лікування.
При наявності гіперкератозу	спочатку накладають кератолітичні мазі (10-20% саліцилової чи молочної кислоти), захищаючи ділянки здорової шкіри цинковою пастою від опіків, для розм'якшення і механічного видалення рогових мас

	зішкрябуванням, оскільки через значні рогові нашарування мазі не проникають, а, отже, і не справляють потрібного ефекту. Після видалення гіперкератозу — протигрибкові мазі.
--	--